

Tohir Malikning "Alvido bolalik" asarida obrazlar tasviri

Borataliyeva Noila Shuxratjon qizi

Ingliz tili va adabiyoti fakulteti Xorijiy til va adabiyoti: ingliz tili yoʻnalishi 2-
bosqich talabasi

Ilmiy rahbar: Sevara Usmonova

Annotatsiya: Ushbu tezisdagi Tohir Malikning "Alvido bolalik" qissasidagi qahramonlar, ular oʻrtasidagi oʻzaro munosabatlar, bu qissa yozilishining jamiyatga qanday bogʻliqligi xususida fikr yuritilgan.

Kalit soʻzlar: "Alvido bolalik", oilaviy muhit, yetishmovchilik, tarbiya, jinoyat va jazo

Oʻzbek yozuvchilarining namoyondalaridan biri boʻlgan Tohir Malik soʻzlardan shunday mohirlik bilan foydalanadiki, u yaratgan asar har bir oʻquvchi ongida, qalbida koʻp yillar muhrlanib qoladi. Uning asarlarini oʻqir ekansiz, bevosita asar qahramonining his-tuygʻulariga sherik boʻlib ketasiz. Shu jumladan, "Alvido bolalik" qissasi ham oʻtkan davr kitobxonlarining ham, yangi davr kitobxonlarining ham qalbidan allaqachon oʻrin egallashga ulgurgan. Ushbu asar haqida soʻz borar ekan, asar zamonaviy hayotni yoritishga xizmat qilgan, asarda ilgari surilgan gʻoya esa jamiyatda dolzarbligi va ahamiyat kasb etishi bilan boshqa asarlardan farq qiladi. Asar xususida gap ketadigan boʻlsa, qissaning bosh qahramonlari Asror, Qamariddin, Dilfuza va Salim boʻlib, ularning orzu-oʻylari, qarashlari, umid-istaklari turlicha, lekin ularning diqqat-eʼtiborlarini bir nuqtaga qaratadigan narsa esa kimdandir yoki nimadandir bezor boʻlishlik, alamzada boʻlib, oʻqiguvchini mulohazaga undaydi. Bu alamzadalik, bezor boʻlishliklar asarning boshlanishidayoq keltirilgan: "Hozir qoʻlimga miltiq berib qoʻyishsa-yu darvozadan otam bilan onam kirib kelishsa, shartta otardim. Ana undan keyin oʻzimni ham otib yuborishsa mayli. Yoʻq, avval sud boʻlishi kerak. Sudda gapirishim shart: "Bolasini tashlab ketgan ota-onaning jazosi shu", deyman. "Tirik yetimlar, hammangiz ablah ota-onalaringizni topib, otib yuboring. Yolgʻon gaplar toʻqib, ularni yaxshi odam qilib koʻrsatmang bir- birlaringizga. Ayamay, otib tashlang!" deyman. "Tirik yetimlarga miltiq beringlar!" deyman. Ana shundan keyin meni otishsa ham mayli..." Shu kabi alamzadaliklar asar qahramonlarining egri yoʻllarga kirib ketishiga katta turtki boʻlgan. Asror obrazi haqida soʻz ketsa, u dastlab bilimcha chanqoq, bilimdon maktab oʻquvchisi boʻlgan. Lekin otasining oʻzi bilan birga toʻylarga olib chiqishi, yetmaganiga majburlashi ham bolaning ruhiyatiga taʼsir qilgan va Qamariddin ismli kichik jinoiy toʻdaning boshligʻiga yaqinlashib jinoyatlar sodir etishigacha borgan. Aslida esa, Asrorning Dilfuza bilan boʻlgan munosabatlarida uning qanchalar mehribon va samimiy yigit boʻlganligi qissada yaqqol berilgan. Qamariddin

esa ko'plab orzular qilgan, lekin atrofidagilarning munosabatlar, jamiyat zulmlari uni holdan toydirgan. Shuningdek, u tug'ilganidanoq shunday munosabatlar orasida voyaga yetishi uning jinoyatchi bo'lishiga sabab bo'lgan. Salimning ehtiyojmand, otasining ichishi, onasining oilaviy qiyinchilik natijasida bolalarga e'tibor bo'lishi, uning jinoyat ko'chasiga kirishga undagan. Qissadagi eng namunali va jonkuyar obraz mayor Soliyev hisoblanadi. Yozuvchi bu obraz bilan hech qanday jinoyat jazosiz qolmasligini, haqiqat albatta qaror topishligini isbotlagan. Asarning syujeti haqida gapiradigan bo'lsak, avvalo, syujet so'zining lug'aviy ma'nosi fransuzcha "predmet", "asosga qo'yilgan narsa" degan ma'noga to'g'ri keladi. Badiiy asardagi bir-biri bilan uzviy bog'liq holda kechadigan, qahramonlarining xatti-harakatlaridan kelib chiqqan holda tashkil topuvchi voqealar tizimidir. "Alvido bolalik" asarining syujetiga to'xtaladigan bo'lsak, bu qissa konsentrik, ya'ni tadqiqot syujet turi hisoblanadi. Bunda asardagi voqea-hodisa sabablari, ularning kelib chiqishlari atroflicha o'rganilib, ommaga taqdim etiladi. Asosan detektiv asarlarni shular jumlasiga kiritishimiz mumkin.

Yuqorida keltirilib o'tilgan fikrlardan shunday xulosa qilishimiz mumkinki, asar qahramonlarining bu darajadagi ayanchli qismatlariga yangona katta aybdor jamiyat hisoblanadi. Jamiyatda jinoyatlarning avj olishi, ularga befarqlik, poraxo'rlik, shu bilan birga bolaning tarbiyasida ota-onaning e'tiborsizligi jamiyat hayotida katta xavf tug'diradi. Qissa xotimasi ayanchli tarzda yakunlandi. Asrorning bunday jinoyatga birinchi marta duch kelishi, qissada jinoiy to'da tomonidan jabrlangan insonni hech unutilmasligi, unga tunlari uyqu bermasligi Asrorning hali go'dakligi va soddaligidan nishona edi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Tohir Malik. "Alvido bolalik" 2018
2. D. Qurbonov. "Adabiyot nazariyasi asoslari" - Toshkent, Navoiy universiteti 2018
3. <https://www.erus.uz>
4. <https://fayllar.org>

